

Wpływ sztucznej inteligencji na infosferę – wybrane zagadnienia

Impact of artificial intelligence on the infosphere – selected issues

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu była konfrontacja wygenerowanych przez ChatGPT treści dotyczących wpływu SI na infosferę z aktualnie prowadzoną refleksją na ten temat, w kontekście wybranych zagadnień. Artykuł został podzielony na dwie części. W pierwszej części zostały zadane pytania programowi ChatGPT, które dotyczyły: rozumienia infosfery, wpływu sztucznej inteligencji na infosferę oraz potencjalnych zagrożeń, jakie mogą do niej się odnosić za sprawą wykorzystania technologii SI. W drugiej części odpowiedzi udzielone przez ChatGPT zostały zestawione z obecnie dyskutowanymi wybranymi przykładami stosowania SI w infosferze.

Słowa kluczowe: technologie generatywne, infosfera, dziennikarstwo

ABSTRACT

The purpose of this article is to confront the ChatGPT-generated content on the impact of AI on the infosphere with the current thinking on the subject, in the context of selected issues. The article is divided into two parts. In the first part, questions were posed to the ChatGPT program on the following topics: understanding the infosphere, the impact of AI on the infosphere, and potential threats to the infosphere behind the efficient use of AI technology. In the second part, the answers provided by ChatGPT were juxtaposed with selected examples of AI use in the infosphere currently under discussion.

Keywords: generative technologies, infosphere, journalism, ChatGPT

WPROWADZENIE

W połowie wieku XX dokonana się zasadnicza rewolucja w zakresie rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych. Opierała się ona na narodzinach cybernetyki, powstaniu teorii informacji i sztucznej inteligencji (dalej SI)¹. Stanowiły one podstawę dla technologii internetowych, które ewoluowały

¹ Zob. K. Ficoń, *Sztuczna inteligencja nie tylko dla humanistów*, Warszawa 2013.

i ewoluują przez kolejne fazy internetu web 1.0, web. 2.0, web 3.0, web 4.0², web 5.0, a także obecnych koncepcji internetu rzeczy (IoT – ang. Internet of Things) oraz internetu wszechrzeczy (IoE – ang. Internet of Everything).

Należy podkreślić, że ów postęp w obszarze informacyjno-komunikacyjnym dał asumpt do wyjścia poza standardowe rozumienie interakcji obejmującej badania zapośredniczonej komunikacji międzyludzkiej w kierunku pytań o interakcję człowiek-komputer/maszyna/robot/SI oraz interakcję samych maszyn M2M (ang. *Machine to Machine Communication*). Tym samym spojrzenia na problem ich możliwego współsprawstwa w procesach podejmowania decyzji, a także generowania treści przy wykorzystaniu technologii np. pozwalających przetwarzać język naturalny (NLP – ang. *Natural Language Processing*). Zagadnienie to zyskuje na znaczeniu, kiedy uwzględnimy rosnący poziom ich autonomiczności lub wskażemy na problem braku jasnych kryteriów, jak ową autonomiczność mierzyć i w oparciu o jakie kryteria, co może implikować problemy w zakresie ich prawnego uregulowania³. Te nowo powstałe perspektywy badawcze spowodowały zasadnicze zmiany w zakresie rozumienia i postrzegania rzeczywistości, którą określamy „infosferą”. Obok ludzkich aktorów ją tworzących coraz częściej wskazuje się bowiem na aktorów „nieludzkich”, którzy mogą również odgrywać znaczącą rolę w jej kształtowaniu⁴.

Warto zauważyć, że już sam termin „infosfera”, może powodować wiele trudności definicyjnych. Za Hanną Batorowską można ją rozumieć jako:

środowisko informacyjne, w którym żyją ludzie zespoleni z nim w wymiarze wirtualnym i realnym, w którym oddziałują na informację, a informacja oddziałuje na nich, w którym uczestniczą w różnych działaniach związanych z realizacją procesu informacyjnego i w którym wchodzą w różne relacje z elementami infosfery. Można zatem za P. Sienkiewiczem uznać, że współczesna infosfera jest dynamicznie rozwijającym się systemem, w którym na równi eksponowane są jego aspekty technologiczne, informacyjne, jak również społeczne i kulturowe, w którym dochodzi do konwergencji systemów

² Zob. Ł. Sarowski, *Od Internetu Web 1.0 do Internetu Web 4.0 – ewolucja form przestrzeni komunikacyjnych w globalnej sieci*, „Rozprawy Społeczne” 2017, t. 11, nr. 1.

³ Zob. G. Tylec, S. Kwiecień, *TDM sprawy nie załatwia*, „Dziennik Gazeta Prawna” 2023, nr 186, <https://edgp.gazetaprawna.pl/e-wydanie/59190,26-wrzesnia-2023/76696,Prawnik/880107,TDM-sprawy-nie-zalatwia.html> [dostęp: 22.01.2024].

⁴ Zob. J. Law, *Uwagi na temat teorii aktora-sieci: wytwarzanie ładu, strategia i heterogeniczność*, [w:] *Studia nad nauką i technologią: wybór tekstów*, red. E. Bińczyk, A. Derra, Toruń 2014; G. Harman, *Księżę sieci: Bruno Latour i metafizyka*, Warszawa 2016.

informacyjnych, telekomunikacyjnych i masowego komunikowania. Tworzą ją ludzie, zbiory i źródła informacyjne, kanały informacyjne oraz narzędzia pozwalające na obustronny przepływ informacji między nadawcą a odbiorcą⁵.

W perspektywie powyższego opisu i zmian technologicznych, których doświadczamy nie sposób nie zauważyć rosnącego znaczenia owych narzędzi, umożliwiających już nie tylko przepływ informacji, ale mogących te informacje tworzyć. W tym przypadku narzędzie traci w kontekście SI status jedynie biernego przedmiotu, poddającego się całkowitemu kierowaniu przez człowieka, na rzecz postrzegania go w kategoriach wykraczających poza tradycyjną relację człowiek-narzędzie. Dlatego też zasadne staje się stawianie pytań o ewentualne skutki wykorzystania technologii generatywnych w infosferze, takich jak np. ChatGPT. Jak wskazują Luciano Floridi i Massimo Chiriatti – GPT jest systemem obliczeniowym zaprojektowanym do generowania słów, kodu lub innych danych, na podstawie wejściowej podpowiedzi⁶, co otwiera dyskusję nad możliwościami, jakie wiążą się z dużymi modelami językowymi (LLMs – ang. *Large Language Models*). Stanowią one obecnie przedmiot ożywionych dyskusji zarówno w kręgu specjalistów, jak i popularyzatorów nauki z racji ich potencjału aplikacyjnego w rozmaite obszary ludzkiej aktywności. To z kolei rodzi pytania natury etycznej i prawnej zakresu ich wykorzystania w infosferze. W jaki sposób mogą one determinować jej ewolucję i jakie konsekwencje mogą się z tym wiązać?

Celem niniejszego artykułu jest konfrontacja wygenerowanych przez ChatGPT treści dotyczących wpływu SI na infosferę z aktualnie prowadzoną refleksją na ten temat w kontekście wybranych zagadnień. Artykuł został podzielony na dwie części. W pierwszej części zostały zadane pytania programowi ChatGPT, które dotyczyły: rozumienia infosfery, wpływu sztucznej inteligencji na infosferę oraz potencjalnych zagrożeń, jakie mogą się do niej odnosić za sprawą wykorzystania technologii SI. W drugiej części odpowiedzi udzielone przez ChatGPT zostały zestawione z obecnie dyskutowanymi wybranymi przykładami stosowania SI w infosferze.

⁵ H. Batorowska, *Infosfera*, [w:] *Vademecum Bezpieczeństwa Informacyjnego*, tom 1, red. O. Wasiota, R. Klepka, Kraków 2019, s. 458.

⁶ Zob. L. Floridi., M. Chiriatti, *GPT-3: Its Nature, Scope, Limits, and Consequences*, "Minds and Machines" 2020, (30) 2, s. 1-14.

Dobór pytań stanowiących podstawę rozważań w niniejszym artykule wynika z faktu coraz szerszego wpływu SI na infosferę, która determinuje w pierwszej kolejności potrzebę przyjrzenia się jej definicyjnym problemom, szczególnie w perspektywie funkcjonowania przestrzeni informacyjnej zarówno w kontekście społecznym jak i technologicznym. Należy zauważyć, że konteksty te kształtują interakcje już nie tylko pomiędzy ludźmi i organizacjami medialnymi, ale także samymi maszynami. Ta nowa perspektywa pozwala stawiać pytania o wpływ SI na kształtowanie infosfery (przetwarzania, rozprzestrzeniania oraz konsumowania informacji) oraz wynikające z tego faktu konsekwencje. W powyższym celu zastosowano metodę analityczno-opisową.

CHATGPT – PYTANIE O INFOSFERĘ⁷

Prompt 1 – *Czym jest infosfera?*

Termin „infosfery” jest używany w różnych kontekstach i może mieć różne znaczenia. W ogólnym sensie infosfera odnosi się do sfery informacji, czyli całkowitego środowiska informacyjnego, które obejmuje wszystkie dostępne informacje, dane, treści i technologie związane z przetwarzaniem informacji. Poniżej przedstawiam kilka możliwych interpretacji tego terminu.

1. **Środowisko informacyjne:** Infosfera może być rozumiana jako globalne środowisko informacyjne, obejmujące wszystkie aspekty przepływu informacji w społeczeństwie, gospodarce i kulturze.
2. **Cyfrowa przestrzeń:** W kontekście technologicznym, infosfera może odnosić się do cyfrowej przestrzeni, w której przetwarzane, przechowywane i udostępniane są informacje za pomocą różnych technologii komunikacyjnych i internetowych,
3. **Środowisko medialne:** Infosfera może również oznaczać całość mediów, zarówno tradycyjnych, jak i cyfrowych, które wpływają na sposób, w jaki ludzie odbierają i przetwarzają informacje.
4. **Środowisko informacyjne w cyberprzestrzeni:** W kontekście cyberbezpieczeństwa infosfera może być używana do opisanie środowiska informacyjnego w cyberprzestrzeni, które obejmuje sieci, systemy informatyczne, dane i wszelkie związane z nimi zagrożenia.

⁷ Poniższe odpowiedzi zostały w całości wygenerowane przez ChatGPT 3.5 w dniu 04.01.2024 r.

W zależności od kontekstu, termin ten może mieć różne znaczenia, ale zazwyczaj odnosi się do szerokiego spektrum informacji i technologii związanych z przetwarzaniem i przekazywaniem danych⁸.

Prompt 2 – Jaki wpływ na infosferę będzie miała sztuczna inteligencja?

Sztuczna inteligencja (SI) ma i będzie miała znaczny wpływ na infosferę, zarówno pod względem sposobu przetwarzania informacji, jak i tego, w jaki sposób ludzie korzystają z danych. Oto kilka kluczowych aspektów wpływu sztucznej inteligencji na infosferę:

- 1. Przetwarzanie danych:** Sztuczna inteligencja jest zdolna do szybkiego i skomplikowanego przetwarzania ogromnych ilości danych. Algorytmy uczenia maszynowego pozwalają na identyfikację wzorców, analizę danych i generowanie nowych informacji na podstawie istniejących danych.
- 2. Automatyzacja:** Sztuczna inteligencja może być używana do automatyzacji wielu procesów związanych z gromadzeniem, analizą i interpretacją informacji. To może znacznie usprawnić efektywność przetwarzania danych i podejmowania decyzji.
- 3. Personalizacja treści:** Algorytmy sztucznej inteligencji są wykorzystywane do personalizacji treści i reklam, dostosowując je do indywidualnych preferencji i zachowań użytkowników. To wpływa na to, jak ludzie odbierają i przetwarzają informacje.
- 4. Rozwój narzędzi analitycznych:** Sztuczna inteligencja może wspomagać rozwój zaawansowanych narzędzi analitycznych, które pomagają w analizie danych i generowaniu wniosków. To umożliwia bardziej zaawansowane zrozumienie informacji dostępnej w infosferze.
- 5. Rozwój interakcji człowiek-maszyna:** Sztuczna inteligencja jest kluczowa dla rozwoju interakcji człowiek-maszyna, takich jak asystenci wirtualni, chatboty i systemy przetwarzania języka naturalnego. Te technologie wpływają na to, jak ludzie komunikują się i uzyskują informacje.
- 6. Bezpieczeństwo informacyjne:** Z jednej strony, sztuczna inteligencja może być używana do wzmocnienia bezpieczeństwa informacyjnego poprzez identyfikację i reagowanie na zagrożenia. Z drugiej strony, jednak rozwój sztucznej inteligencji może również prowadzić do nowych wyzwań związanych z bezpieczeństwem, takich jak rozwój bardziej zaawansowanych ataków.
- 7. Etyka i prywatność:** Wprowadzenie sztucznej inteligencji do przetwarzania informacji podnosi pytania dotyczące etyki i prywatności danych.

⁸ Prompt 1: Czym jest infosfera?, odpowiedź wygenerowana przez ChatGPT 3.5 w dniu 04.01.2024 r.

Konieczne jest odpowiednie zarządzanie danymi, aby chronić prywatność użytkowników i unikać nadużyć.

W sumie, sztuczna inteligencja stanowi kluczowy czynnik kształtujący infosferę, wpływając na sposób, w jaki informacje są gromadzone, przetwarzane, dostarczane i rozumiane⁹.

Prompt 3 – Czy sztuczna inteligencja może stanowić zagrożenie dla inf-sfery?

Tak, sztuczna inteligencja (SI) może stanowić zarówno pozytywne, jak i potencjalnie negatywne wyzwania dla infosfery. Oto kilka aspektów, które ilustrują, jak sztuczna inteligencja może stanowić zagrożenie dla infosfery:

- 1. Bezpieczeństwo i prywatność:** *W miarę wzrostu roli sztucznej inteligencji w przetwarzaniu i analizie danych, istnieje ryzyko związane z bezpieczeństwem informacji. Ataki oparte na sztucznej inteligencji, takie jak wykorzystanie zaawansowanych technik generowania fałszywych obrazów czy głosów, mogą prowadzić do manipulacji informacji i dezinformacji.*
- 2. Algorytmiczne uprzedzenia:** *Algorytmy sztucznej inteligencji są zależne od danych, na których są uczone. Jeśli dane używane do szkolenia są uprzedzone lub zawierają błędy, to mogą prowadzić do wyników opartych na błędnych założeniach. To zjawisko, znane jako uprzedzenia algorytmiczne, może wpływać na rzetelność i uczciwość przetwarzanych informacji.*
- 3. Zautomatyzowane ataki cybernetyczne:** *Sztuczna inteligencja może być wykorzystywana do zautomatyzowanych ataków cybernetycznych. Algorytmy uczenia maszynowego mogą być używane do identyfikacji słabości w systemach informatycznych i do przeprowadzania skoordynowanych ataków, co stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa cyfrowego w infosferze.*
- 4. Rozprzestrzenianie dezinformacji:** *Za pomocą algorytmów uczenia maszynowego można tworzyć bardziej przekonujące fałszerstwa tekstów, obrazów czy nagrań dźwiękowych. To z kolei może zwiększyć ryzyko rozprzestrzeniania się dezinformacji i deepfake'ów, wpływając na jakość i rzetelność informacji w infosferze.*
- 5. Zagrożenia dla miejsc pracy:** *Wprowadzenie automatyzacji i sztucznej inteligencji może wpływać na rynki pracy, prowadząc do utraty miejsc pracy w niektórych sektorach. To z kolei może wpływać na stabilność ekonomiczną i społeczną, co ma bezpośredni wpływ na informacyjne struktury społeczne.*
- 6. Niezależność i autorytet informacji:** *Zautomatyzowane systemy generujące treści mogą stanowić zagrożenie dla niezależności i autorytetu*

⁹ Prompt 2: *Jaki wpływ na infosferę będzie miała sztuczna inteligencja?*, odpowiedź wygenerowana przez ChatGPT 3.5 w dniu 04.01.2024 r.

informacji. Jeśli algorytmy decydują, jakie treści są wyświetlane użytkownikom, istnieje ryzyko manipulacji i utraty różnorodności informacji.

W związku z tym rozwijanie sztucznej inteligencji wymaga równoczesnego skupienia się na kwestiach związanych z bezpieczeństwem, etyką, regulacjami oraz odpowiedzialnym wykorzystaniem technologii, aby minimalizować potencjalne zagrożenia dla infosfery¹⁰.

INFOSFERA Z PERSPEKTYWY TECHNOLOGII GENERATYWNYCH

Wszystkie powyższe zagadnienia wskazują na potrzebę pogłębionych interdyscyplinarnych analiz ewoluującej infosfery, składającej się nie tylko z ludzkich, ale także i „niehumanicznych aktorów” ją tworzących. Rozumienie społeczno-technologicznych zmian, jakim podlega infosfera jest kluczowym elementem wyjściowym dla toczącej się obecnie dyskusji. Wygenerowane w pierwszej części informacje przez ChatGPT odnoszą się do kilku jej zasadniczych obszarów problemowych. W pierwszej kolejności warto zwrócić uwagę na zagadnienia dotyczące postępującego rozwoju samej technologii SI, obejmującej np. narzędzia przetwarzania danych, narzędzia analityczne, automatyzację i personalizację treści. Zagadnienia te są istotne w kontekście przyszłych interakcji człowieka z maszynami wyposażonymi w algorytmy SI i szeroko rozumianego bezpieczeństwa informacyjnego. W szczególności, kiedy owa interakcja będzie wykraczała poza standardowe ramy postrzegania maszyny jako narzędzia realizacji określonych zadań w pełni kontrolowanych przez człowieka np. w zakresie podejmowania decyzji dotyczących zbierania i przetwarzania danych na temat użytkowników i ich późniejszego wykorzystania. Zagadnienie to stanowi ważny element refleksji zarówno etycznych, jak i prawnych. Co więcej, kwestie te ściśle powiązane są z dyskusją nad potencjalnymi negatywnymi społecznie skutkami rozwoju technologii SI w perspektywie jej wpływu na infosferę. Można bowiem wskazać na problemy wiążące się z niezależnością informacji, algorytmicznym uprzedzeniem, algorytmicznym wykluczeniem, rozprzestrzenianiem dezinformacji oraz wykorzystaniem algorytmów SI w celach przestępczych. Nie bez znaczenia pozostaje potencjalne zagrożenia dotyczące automatyzacji miejsc pracy w ośrodkach medialnych.

¹⁰ Prompt 3: *Czy sztuczna inteligencja może stanowić zagrożenie dla infosfery?*, odpowiedź wygenerowana przez ChatGPT 3.5 w dniu 04.01.2024 r.

Powyższe tematy już od dłuższego czasu podejmowane są w kontekście zmian, jakim podlega obszar mediów za sprawą ich „algorytmizowania”. Środowiskom naukowym nie są bowiem obce problemy odnoszące się do tzw. dziennikarstwa z „przymiotnikiem”, odwołującym się do technologii SI. Wskazać można na koncepcje „dziennikarstwa obliczeniowego”, „dziennikarstwa zrobotyzowanego”, „dziennikarstwa zautomatyzowanego”, dziennikarstwa algorytmicznego” oraz „dziennikarstwa pisanego maszynowo”. Jak zauważa Małgorzata Gruchoła:

Przyczyn różnorodności terminologicznej należy doszukiwać się w wielowątkowości dyskursu naukowego koncentrującego się na różnych elementach cyklu informacyjnego. Na początku poprzedniej dekady uznawano, że są to pojęcia tożsame, pochodzące od rozszerzonego z czasem pierwotnego terminu dziennikarstwa obliczeniowego (ang. computational journalism)¹¹.

Powyższa uwaga pozwala zauważyć, że istnieje konieczność wprowadzenia pewnego rozgraniczenia dotyczącego wykorzystania zaawansowanych narzędzi w obszarze praktyk medialnych oraz ich dokładniejszego zdefiniowania, zwłaszcza w perspektywie dylematów etycznych i prawnych, jakie mogą im towarzyszyć. Tym bardziej, że rzeczywistość medialna jest uzupełniana o nowych „niehumanicznych aktorów” w postaci robotów (fizycznych jednostek), botów, chatbotów, avatarów czy po prostu inteligentnych systemów, które zawładnęły rzeczywistością wirtualną. Technologie generatywne stanowią w tym obszarze katalizator zmian. Nie są one jedynie medialną ciekawostką, ale realnym elementem przekształcającym w pewnym sensie infosferę w zakresie jej deantropocentryzacji, co może wiązać się zarówno z pozytywnymi, jak i negatywnymi konsekwencjami wskazywanymi powyżej.

▪ Dziennikarstwo a technologie generatywne

Deantropocentryzacja objawia się większym niż do tej pory skupieniem uwagi ośrodków medialnych na możliwościach, jakie niesie za sobą technologia SI. Wykorzystywana jest ona – jak zauważono wcześniej – w procesie poszukiwania trendów w wiadomościach, zbieraniu, organizowaniu infor-

¹¹ M. Gruchoła, *Technologia sztucznej inteligencji w dziennikarstwie a perspektywa deantropocentryzacji dziennikarza*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2022, t. 14, nr 2, s. 62.

macji i danych, ich personalizowaniu oraz automatycznym tworzeniu treści¹². W tym zakresie można wskazać na wieloletnią historię wykorzystywania algorytmów SI przez największe agencje i redakcje medialne na świecie. Projekty realizowane przez Automated Insights¹³, IBM – Watson¹⁴ czy też szeroko diskutowany projekt OpenAI – ChatGPT¹⁵ znacząco przyczyniły się do zmian, jakie obecnie obserwujemy. Warto zauważyć, że już w roku 2020 na łamach „The Guardian” ukazał się artykuł wygenerowany przez model GPT-3¹⁶. Pod koniec roku 2023 Polska Agencja Prasowa (dalej PAP) informowała, iż na łamach jednego z czołowych magazynów sportowych „Sports Illustrated” publikowane były materiały wygenerowane przez SI. Zostały one opatrzone danymi „fikcyjnych autorów”, którzy posiadali swoje fikcyjne biografie, a także ujawniono przypadek wygenerowania zdjęcia uwiarygadniającego jednego z nich. Na stronie PAP możemy również przeczytać, że nie był to odosobniony przypadek¹⁷.

Dzięki możliwościom, jakie przyniosła SI w zakresie tworzenia i rozpowszechniania treści medialnych możemy obecnie doświadczać wcześniej niespotykanych zmian na szeroką skalę społeczną. Technologia SI wyszła z laboratoriów stając się codziennością odbiorców mediów na całym świecie. To co należało – przynajmniej do niedawna – do sfery futurologicznej i odnaleźć można było w literaturze i filmie z gatunku *science-fiction* przestało być wyłącznie fikcją. Można tutaj przywołać jeszcze jeden przykład wygenerowanego cyfrowo „prezentera telewizyjnego” (posiadającego różne wersje językowe), który został zaprezentowany przez Chińską Państwową Agencję Prasową Xinhua¹⁸. Wart odnotowania jest fakt, że w tym przypadku technologia SI nie jest już czymś abstrakcyjnym i niewidocznym. Została ona w pewien

¹² J. Canavilhas, *Artificial Intelligence and Journalism: Current Situation and Expectations in the Portuguese Sports Media*, „Journalism and Media” 2022, 3, s. 510, https://www.researchgate.net/publication/362849955_Artificial_Intelligence_and_Journalism_Current_Situation_and_Expectations_in_the_Portuguese_Sports_Media [dostęp: 05.01.2024].

¹³ Zob. *Automated Insights*, <https://automatedinsights.com/> [dostęp: 06.01.2024].

¹⁴ Zob. *IBM Watson*, <https://www.ibm.com/watson> [dostęp: 06.01.2024].

¹⁵ Zob. *OpenAI – ChatGPT*, <https://openai.com/blog/chatgpt> [dostęp: 06.01.2024].

¹⁶ Zob. GPT-3, *A robot wrote this entire article. Are you scared yet, human?*, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/sep/08/robot-wrote-this-article-gpt-3> [dostęp: 06.01.2024].

¹⁷ Zob. O. Górzynski, „Sports Illustrated” publikował artykuły fikcyjnych autorów stworzone przez AI, <https://www.pap.pl/aktualnosci/sports-illustrated-publikowal-artykuly-fikcyjnych-autorow-stworzone-przez-ai> [dostęp: 20.01.2024].

¹⁸ Zob. M. Usidus, *Algorytmy, dane i media. Rozwój kompetencji w zakresie sztucznej inteligencji oraz analizy big data w świecie środków masowego przekazu*, [w:] *Sztuczna inteligencja (AI) jako megatrend kształtujący edukację: Jak przygotować się na szanse i wyzwania społeczno-gospodarcze związane ze sztuczną inteligencją*, red. J. Fazlagić, Warszawa 2022, s. 60.

sposób „ucieleśniona” w postaci avatara przypominającego człowieka przekazującego informacje. Wygenerowane cyfrowo postacie być może staną się niebawem integralną częścią ludzkiego funkcjonowania w rzeczywistości medialnej. Podobnie jak w przypadku przywoływanego „cyfrowego prezentera” z Chin, coraz częściej jesteśmy świadkami pojawiających się w mediach informacji opisujących próby generowania cyfrowych postaci, przypominających zmarłe osoby ze świata mediów i show biznesu. Komicy, aktorzy, ludzie nauki, dzięki obecnie dostępnej technologii mogą ponownie stać się bohaterami medialnych kreacji dzięki algorytmom symulującym ich wygląd, głos oraz zachowanie. Warto również mieć na uwadze, że owymi bohaterami mogą stać się osoby aktywnie działające w przestrzeni medialnej, których wizerunek może zostać wykorzystany – bez ich zgody – do wykreowania fałszywego przekazu medialnego. Służą do tego algorytmy pozwalające na manipulowanie wyrazem twarzy i głosu. Pytanie, jakie pojawia się w tym kontekście dotyczy granic wykorzystania technologii SI. Tym bardziej, że poza wyżej wskazanymi przykładami odnotować należy coraz powszechniejsze zjawisko wykorzystania botów w mediach społecznościowych, które mogą być wykorzystywane w zorganizowanych kampaniach dezinformacyjnych¹⁹.

▪ Wybrane problemy:

manipulowanie informacjami i naruszenia prawa autorskiego

Interakcje człowieka z nowymi technologiami, zwłaszcza tymi opartymi o SI, wymagają szczególnego potraktowania, szczególnie z punktu widzenia medialnych zagadnień, odnoszących się do infosfery w kontekście manipulowania informacją i rozprzestrzenianiem dezinformacji. Należy mieć świadomość, że *fake newsy* i *deepfaki* w erze „algorytmicznego zwrotu”²⁰ mogą służyć jako narzędzia utrwalania zjawiska określanego w literaturze przedmiotu mianem „postprawdy”. W tym przypadku nową kategorię zagrożeń stanowi przede wszystkim *deepfake*. Jak zauważa Katarzyna Rządowska:

Deepfake jest przetworzeniem nagrania w dowolny sposób. Ta na pozór niewinna technologia może mieć potężne konsekwencje polityczne, ekonomiczne, a także wpływające na życie prywatne. Dlatego tak ważne jest pole-

¹⁹ Zob. M. Himelein-Wachowiak, S. Giorgi, A. Devoto i inni., *Bots and Misinformation Spread on Social Media: Implications for COVID-19*, „Journal of Medical Internet Research” 2021, t. 23, nr 5, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8139392/> [dostęp: 18.02.2025].

²⁰ Zob. M. Gruchola, op. cit., s. 60.

ganie na sprawdzonych źródłach. Powstają także algorytmy, które mają rozpoznać, czy dane wideo jest deepfakiem, czy nie. Deepfaki otwierają nowy rozdział w wojnie informacyjnej i mogą nieść za sobą nieprzewidywalne skutki²¹.

Możliwości generatywne w zakresie realizmu tworzonych materiałów, które oparte są na manipulacji twarzą i głosem, powodują konieczność kształtowania postawy myślenia krytycznego, stanowiącej podstawę oswojania społeczeństwa z nową zalgorytmizowaną rzeczywistością. Zwłaszcza, biorąc pod uwagę brak transparentności w zakresie korzystania z systemów SI przy tworzeniu treści medialnych, jak np. informowania o tym, czy dany artykuł lub wypowiedź eksperta powstały przy udziale SI lub został przez nią całkowicie wygenerowany. Nie wspominając już o narzędziach pozwalających weryfikować informacje w celu uniknięcia rozprzestrzeniania informacji nieprawdziwych oraz stereotypów utrwalających uprzedzenia. Inną kategorię zagadnień stanowią kwestie dotyczące jakości przygotowywanych materiałów oraz zbierania informacji przez systemy SI na temat użytkowników. Algorytmy filtrujące informacje mogą prowadzić do tworzenia się „baniek informacyjnych” za sprawą systemów rekomendacyjnych. To z kolei może stwarzać zagrożenie manipulowania przekonaniem.

Inną kategorię zagrożeń stanowią problemy prawno-autorskie w kontekście technologii generatywnych²². Wzbudzają one wiele pytań i sporów o naruszenie tychże praw, które mają miejsce między innymi w Stanach Zjednoczonych. Przywołać można sprawę Sary Silverman przeciwko Open AI czy też zarzutów kierowanych przez agencję Getty Images przeciwko firmie Stability AI, która mogła dopuścić się nielegalnego korzystania z bazy utworów plastycznych²³.

²¹ K. Rzadkowska, *Deepfake w komunikacji*, „Deepfake – wydanie specjalne Biluetynu ACKS” 2021, nr 2, s. 12.

²² Zob. G. Tylec, S. Kwiecień, *Twórcy chcą zapłaty za korzystanie z ich utworów w sztucznej inteligencji*, „Rzeczpospolita” – 18.09.2023, <https://www.rp.pl/abc-firmy/art39124281-tworcy-chca-zaplaty-za-korzystanie-z-ich-utworow-w-sztucznej-inteligencji> [dostęp: 22.01.2024]. Zob. G. Tylec, S. Kwiecień, *Czy twórcy algorytmów sztucznej inteligencji mogą legalnie wykorzystywać utwory do jej uczenia?*, „Dziennik Gazeta Prawna” – 01.10.2023, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/9306727, czy-tworcy-algorytmow-sztucznej-inteligencji-moga-legalnie-wykorzystyw.html> [dostęp: 22.01.2024].

²³ B. Allyn, *New York Times considers legal action against OpenAI as copyright tensions swirl*, <https://www.npr.org/2023/08/16/1194202562/new-york-times-considers-legal-action-against-openai-as-copyright-tensions-swirl> [dostęp: 20.01.2024].

Odwołując się do dyskusji prawnych, warto zauważyć, że problemy wiążące się z SI ujęte został w rozporządzeniu (AI Act), a tocząca się debata ma na celu wskazanie potencjalnych zagrożeń oraz wypracowanie zasad i wskazań co do przestrzeni stosowania systemów SI w celu zapewnienia bezpieczeństwa zarówno jej twórcom, jak i użytkownikom²⁴. Powoduje to konieczność być może ponownego namysłu nad pytaniami dotyczącymi kwestii praw do dzieł wytworzonych przez SI lub przy jej udziale, oceny procesów twórczych wspieranych przez algorytmy SI i ochrony prawa autorów dzieł, mogących stanowić podstawę trenowania algorytmów. Czy tradycyjne prawo jest tutaj wystarczające? Zwłaszcza w kontekście postępującej hybrydyzacji rzeczywistości społecznej aktywności człowieka z rzeczywistością technologiczną, w której wytwór człowieka – artefakt technologiczny – zyskuje niespotykaną dotąd możliwość działania.

Pragnę zauważyć, że wskazywane w niniejszym artykule zagadnienia odnoszące się m.in. do SI, stanowią jedynie pewien fragment omawianego obszaru problemowego. Wagę zagadnienia podkreślają podstawowe zasady, jakimi winny być objęte procesy tworzenia i wykorzystywania systemów SI, które można znaleźć w przywoływanym rozporządzeniu. Systemy SI mają opierać się na zasadach, takich jak: ludzka sprawczość i nadzór nad systemami SI, solidność techniczna i bezpieczeństwo stosowania SI, prywatność i zarządzanie danymi, przejrzystość (identyfikowalność systemów SI), różnorodność, niedyskryminacja i sprawiedliwość (unikanie dyskryminacji i uprzedzeń) oraz dobrobyt społeczny i środowiskowy²⁵.

PODSUMOWANIE

Jest czymś zupełnie naturalnym, że infosfera ewoluuje, a nowe narzędzia mogą stanowić dla niej katalizator zmian, które wiążą się zarówno z szansami, jak i zagrożeniami. W tym wypadku zasadniczą trudność w próbie niwelowania potencjalnych zagrożeń stanowi szybkość adaptacji nowych rozwiązań technologicznych, za którymi nie nadążają regulacje prawne. Doniesienia medialne na temat wykorzystania technologii SI w świecie mediów nie stanowią obecnie jedynie ciekawostki informacyjnej. Systemy SI są narzędziami współtworzącymi infosferę. Świadomość dokonującego się zwrotu

²⁴ Zob. O. Belitz, S. Hembt, *UE osiąga porozumienie w sprawie AI ACT*, „Dziennik Gazeta Prawna” 2024, nr 6 (61717), tłum. T. Zalewski.

²⁵ Ibidem.

algorytmicznego jest ważnym elementem „socjalizowania” SI oraz jej oswajania ze społeczeństwem. Kluczową rolę w tym procesie stanowi namysł nad perspektywami i konsekwencjami ewolucji infosfery w oparciu o technologie SI. Nowe warunki, które ona kreuje kształtują rzeczywistość opartą na hybrydyzacji rzeczywistości ludzkiej i nieludzkiej. „Nieludscy aktorzy” uczestniczą w procesie przetwarzania, rozprzestrzeniania oraz konsumowania informacji przez człowieka. Wymaga to konieczności podjęcia działań w zakresie badań nad wpływem SI na infosferę i potencjalnymi zagrożeniami, jakie mogą się z tym wiązać. Próba „zapytania” – choć być może słowo „zapytać” jest tutaj na wyrost – programu ChatGPT o potencjalne konsekwencje wpływu SI na infosferę, jest próbą przyjrzenia się refleksji człowieka na ten temat. Technologie, które opracowujemy są bowiem naszym „lustrzanym odbiciem” – a już samo to odbicie wskazuje na potrzebę odpowiedzialnej edukacji medialnej i opracowywania stosowanych regulacji prawnych.

BIBLIOGRAFIA

Allyn B., *New York Times considers legal action against OpenAI as copyright tensions swirl*, <https://www.npr.org/2023/08/16/1194202562/new-york-times-considers-legal-action-against-openai-as-copyright-tensions-swirl>.

Automated Insights, <https://automatedinsights.com/>.

Batorowska H., *Infosfera*, [w:] *Vademecum Bezpieczeństwa Informacyjnego*, tom 1, red. O. Wasiuta, R. Klepka, Kraków 2019.

Belitz O., Hembt S., *UE osiąga porozumienie w sprawie AI ACT*, „Dziennik Gazeta Prawna” 2024, nr 6 (61717), tłum. T. Zalewski.

Canavilhas J., *Artificial Intelligence and Journalism: Current Situation and Expectations in the Portuguese Sports Media*, „Journalism and Media” 2022, 3, s. 510. https://www.researchgate.net/publication/362849955_Artificial_Intelligence_and_Journalism_Current_Situation_and_Expectations_in_the_Portuguese_Sports_Media.

Ficoń K., *Sztuczna inteligencja nie tylko dla humanistów*, Bel Studio, Warszawa 2013.

Floridi L., Chiriatti M., *GPT-3: Its Nature, Scope, Limits, and Consequences*, „Minds and Machines” 2020, (30) 2, s. 1-14.

Górzyński O., „Sports Illustrated” publikował artykuły fikcyjnych autorów stworzone przez AI, <https://www.pap.pl/aktualnosci/sports-illustrated-publikowal-artykuly-fikcyjnych-autorow-stworzone-przez-ai>.

GPT-3, *A robot wrote this entire article. Are you scared yet, human?*, www.theguardian.com/commentisfree/2020/sep/08/robot-wrote-this-article-gpt-3.

Gruchola M., *Technologia sztucznej inteligencji w dziennikarstwie a perspektywa deantropocentryzacji dziennikarza*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2022, t. 14, nr 2.

Harman G., *Księżę sieci: Bruno Latour i metafizyka*, Warszawa 2016.

Himelein-Wachowiak M., Giorgi S., Devoto A. i in., *Bots and Misinformation Spread on Social Media: Implications for COVID-19*, „Journal of Medical Internet Research” 2021, t. 23, nr 5, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8139392/>.

IBM Watson, <https://www.ibm.com/watson>.

Law J., *Uwagi na temat teorii aktora-sieci: wytwarzanie ładu, strategia i heterogeniczność*, [w:] *Studia nad nauką i technologią: wybór tekstów*, red. E Bińczyk, A. Derra, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014.

OpenAI – ChatGPT, <https://openai.com/blog/chatgpt>.

Rzadkowska K., *Deepfake w komunikacji*, „Deepfake – wydanie specjalne Biluetyonu ACKS” 2021, nr 2.

Sarowski Ł., *Od Internetu Web 1.0 do Internetu Web 4.0 – ewolucja form przestrzeni komunikacyjnych w globalnej sieci*, „Rozprawy Społeczne” 2017, t. 11, nr 1.

Tylec G., Kwiecień S., *Czy twórcy algorytmów sztucznej inteligencji mogą legalnie wykorzystywać utwory do jej uczenia?*, „Dziennik Gazeta Prawna” – 01.10.2023, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/9306727,czy-tworcy-algorytmow-sztucznej-inteligencji-moga-legalnie-wykorzystyw.html>.

Tylec G., Kwiecień S., *TDM sprawy nie załatwia*, „Dziennik Gazeta Prawna” 2023, nr 186, <https://edgp.gazetaprawna.pl/e-wydanie/59190,26-wrzesnia-2023/76696,Prawnik/880107,TDM-sprawy-nie-zalatwia.html>.

Tylec G., Kwiecień S., *Twórcy chcą zapłaty za korzystanie z ich utworów w sztucznej inteligencji*, „Rzeczpospolita” – 18.09.2023, <https://www.rp.pl/abc-firmy/art39124281-two-rcy-chca-zaplaty-za-korzystanie-z-ich-utworow-w-sztucznej-inteligencji>.

Usidus M., *Algorytmy, dane i media. Rozwój kompetencji w zakresie sztucznej inteligencji oraz analizy big data w świecie środków masowego przekazu*, [w:] *Sztuczna inteligencja (AI) jako megatrend kształtujący edukację: Jak przygotować się na szanse i wyzwania społeczno-gospodarcze związane ze sztuczną inteligencją*, red. J. Fazlagić, Warszawa 2022, s. 51-72.